

Ellis SLH, Rodan I, Carney HC, et al). AAFP and ISFM Feline Environmental Needs Guidelines. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, Volume 15, Issue 3, pp219–230. DOI: [10.1177/1098612X13477537](https://doi.org/10.1177/1098612X13477537).
© ISFM and AAFP 2013. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1098612X13477537>.
Reprinted by permission of SAGE Publications, Ltd.

AAFP ve ISFM Kedilerin Çevresel Gereksinimleri Kılavuzu

Yazarlar: Sarah L H Ellis, BSc (Hons) Dip CABC PhD; Ilona Rodan, DVM DABVP (Feline); Hazel C Carney, DVM DABVP; Sarah Heath, BVSc DipECAWBM (BM) CCAB MRCVS; Irene Rochlitz, BVSc MSc PhD MRCVS; Lorinda D Shearburn, DVM; Eliza Sundahl, DVM DABVP (Feline); Jodi L Westropp, DVM PhD DACVIM

Kılavuzun mantığı:

Kedilerin çevreleriyle ilgili sahip oldukları konforun düzeyi; fiziksel sağlıklarıyla, duygusal esenlikleriyle ve davranışlarıyla doğrudan bağlantılıdır. Kedinin türe özel çevresel gereksinimlerine ve çevreleriyle nasıl etkileştiklerine dair temel bir anlayışa sahip olmak, bu konudaki temel gerekliliklerin üzerine eğilebilmek açısından bir temel sağlar.

Çevresel gereksinimler:

Kedinin çevresel gereksinimlerini ele almak, optimum esenliğinin sağlanabilmesi açısından bir seçenek değil, şarttır. Çevresel gereksinimler, kedinin fiziksel çevresiyle ilgili konularla beraber sosyal etkileşimle ilgili konuları da içerir; buna insanla temasında aldığı tepkiler de dahildir.

Beş "sütun" çerçevesi:

Yazarlar paneli bu kılavuzu kedi için sağlıklı bir çevreyi mümkün kılacak çerçeveyi sağlayan beş öncelikli kavram, "sütunlar", etrafında organize etti. Anlatılan prensipleri ve kedinin kendine has çevresel gereksinimlerini anlamak; veterinerlere, kedi sahiplerine ve kedi bakıcılarına; kedilerdeki stresi, strese bağlı bozuklukları ve istenmeyen davranışları azaltmakta yardımcı olacaktır. Buradaki tavsiyeler, yaşam biçiminden bağımsız olarak tüm insan bakımındaki kediler için geçerlidir.

Çevresel gereksinimler neden önemlidir?

Kedilerin sağlık ve esenliklerini arttırma konusunda veterinerlerin imtiyazları ve sorumlulukları vardır. Diğer sağlık ekibi üyeleriyle birlikte veterinerler müşterilerine sadece tıbbi ve koruyucu sağlık konularında değil, kedinin çevresel gereksinimlerini karşılamının önemi konusunda da tavsiyeler vermelidir. Çeşitli hastalıkların ve istenmeyen davranışların stresli çevresel durumlarla ilişkisi tespit

edilmiştir.^{1,2,3} Evde ve veteriner kliniklerinde kediler için uygun ortamlar sağlamak bu sorunları düzeltebilir, tamamen çözebilir ya da ortaya çıkmalarını engelleyebilir.^{4,5}

Çevresel zenginleştirme ve çevresel modifikasyon terimleri, kedinin yararına olan çevresel değişiklikleri ifade etmek için literatürde geniş ölçüde kullanılmaktadır. Bu terimler bu kılavuzda kullanılmamıştır çünkü kedinin çevresel gereksinimlerine odaklanmak daha doğru olacaktır.

Çevresel gereksinimler kedinin fiziksel çevresiyle (iç mekânda ya da dışarıda) ilgili konularla birlikte sosyal etkileşimini etkileyen konuları da içerir; buna insanla temasa verilen tepkiler de dahildir. Veterinerlerin çoğu okulda kedileri ve gereksinimlerini anlamakla ilgili eğitim almamıştır çünkü bu görece yeni bir alandır. Konunun önemini ve yararını takdir etmek bazı klinisyenler için sezgisel olmayabilir.⁶ Kediler kaygı ve stresi genelde açık ve net sinyallerle ifade etmezler. Bilimsel çalışmalar, tahammüllü kedilerde bile katekolaminler ve diğer stres hormonlarının yüksek olabildiğine işaret etmiştir.^{1,5}

Çevresel ihtiyaçları ele almak ne işe yarar?

- ✦ İstenmeyen davranışların ve hastalıkların azalması
- ✦ Hastalıkları fark etmedeki başarının artması
- ✦ Veterinerlik pratiğinde hizmetlerin genişlemesi ve kedi bakımında değer artışı
- ✦ Evde ve veterinerlik pratiğinde kedilerin kontrolünün kolaylaşması
- ✦ Sahibiyle kedi arasında daha güçlü bir bağ
- ✦ Çok kedili evlerde daha az stres
- ✦ Daha mutlu kediler!

Genelde çevresel gereksinimler kedi, sahibinin dikkatini çekecek işaretler verene kadar ele alınmaz. Bu bariz sinyaller genelde kötü, uygunsuz ya da agresif olarak nitelenen negatif davranışları içerir. Bakıcı ve veterinerlerin çoğu, ancak bu noktaya gelindikten sonra bir şeyler yapılması gerektiğini fark eder. Kedinin yaşamının erken evrelerinden itibaren engelleyici önlemler alarak çevresel gereksinimleri önceden karşılamak ve bir şeyler oldukça bunlara tutarlı bir şekilde cevap vermek, istenmeyen davranışsal ve tıbbi sorunları tetikleyen çevresel stres faktörlerinin engellenmesine yardım edebilir.^{7,8} Veterinerler hastalarının çevresel gereksinimlerini analiz edip sahiplerinin bunları karşılayacak stratejiler geliştirmesine yardım ederek hizmetlerine değer katabilir. Bu kılavuzda ifade

edilen stratejilerden yararlanarak daha mutlu kediler, daha tatmin olmuş sahipler ve daha güçlü bir veteriner-müşteri-hasta ilişkisi elde edilebilir.

Kedinin gereksinimlerini ve davranışlarını anlamak

Bir kedinin çevresel gereksinimleriyle ilişkili davranışlarını anlamak, veterinerlere onların sağlıklarını ve yaşam kalitelerini artırma imkânı sunar. Diğer taraftan, bunları anlayamamak kedinin doğal davranışlarını gösteremediği bir çevrenin oluşmasına neden olabilir. Bazı kedilerde bu durum sahip-kedi ilişkisini etkileyecek düzeyde strese, istenmeyen davranışlara ve hastalığa neden olabilir. İstenmeyen davranışlar özellikle problemlili bir alandır çünkü hayvan terklerinin ve ötenazinin başta gelen sebeplerindendir.⁹

Ev kedileri, vahşi ataları Afrika yaban kedisinin (*felis lybica*) çoğu davranışını korumuştur. İnsanlar ve kedilerin birlikteliği on bin yıl kadar önce karşılıklı bir fayda ilişkisi olarak başlamıştır.¹⁰ Hasat edilmiş tahılları yiyen kemirgenler kedileri çekerek onlara bir besin kaynağı olmuş ve bu durum aynı zamanda insanların tahıl stoklarının korunmasını sağlamıştır. Bu karşılıklı yarar ilişkisi, kedinin kalıtsal davranışlarının modifikasyonunu ya da genetik seçimini gerektirmemiştir.^{11,12}

Soliter (yalnız) avcı

Kedi davranışlarının ve etkileşimlerinin çoğu, onun güvenli bir şekilde avlanmasını ve kendisini korumasını sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Soliter avcılar olarak kediler günde 10-20 küçük av hayvanı yiyebilir. Kedinin avlanma döngülerinin yarısına yakınının başarısızlıkla sonuçlandığı ileri sürülmektedir.¹³ Tehditlerden uzak durmak ve kaçınmak, soliter avcılarının hayattakalımı için kritiktir. Kediler, içinde fiziksel ve sosyal çevrelerine dair farkındalık sahibi oldukları tanıdık bir bölgeyi tercih eder.¹⁴ Bu kontrol hissi kediye kendini rahat hissettirir ve stresi azaltır.¹⁵ Öngörülebilirlik, aşinalık ve rutin, kedinin hayatla baş etme becerisini yükseltir.¹⁶

Kediler korkuya karşı koruyucu bir mekanizma olarak verilen “savaş ya da kaç” tepkisini daha yoğun bir şekilde sergiler.¹⁷ Aşına oldukları bölgeyi terk etmeye zorlanırlarsa (veteriner ziyareti ya da taşınma gibi) ya da şüpheli bir tehdit, mesela yeni bir kedi, bölgelerine girerse kediler bu durumlara kaçınarak ya da saklanarak tepki verirler. Saldırma, genelde kaçmanın mümkün olmadığı durumlarda son çare olarak kullanılır.¹⁸ Saklanma, kedilerin stresli durumlara baş etmek için ve diğer kediler, hayvanlar ya da insanlarla etkileşimden kaçınmak için gösterdikleri bir davranıştır.⁵ Bariz olmayan, hafif nitelikteki korku tepkilerini fark ederek ve bunları dikkate alarak stres davranışlarının çoğalıp kontrolden çıkmasını ve potansiyel yaralanmaları çoğunlukla engelleyebiliriz.

Başka bir kedi korunma mekanizması da zayıflık, ağrı ya da hastalıkları dışavurabilecek işaretleri göstermemektir. Maalesef bu önemli hayattakalım mekanizması hastalıkların insanlar tarafından fark edilmesini genellikle engeller ve kedilerin bağımsız olduğu ve tıbbi bakıma ihtiyaçları olmadığı şeklindeki yanlış algının oluşmasına hizmet eder. Kedi sahiplerinin önleyici sağlık hizmetleri, erken tedavi müdahaleleri ve davranışa bağlı hastalık işaretleri konusunda eğitilmesi kedilerin sağlıklarının ve esenliklerinin artmasına yardım edecektir.

Kedilerin sosyal yapısı

Bir tür olarak kedilerin esnek bir sosyal sistemleri vardır. Yalnız ya da yeterli kaynak varsa gruplar içinde yaşayabilirler.^{19,20} Yeterli gıda kaynağı mevcutsa dişiler (genellikle bunlar akrabadır) koloniler halinde yaşayabilir; yavru bakımı ve yetiştirme işlerini ortaklaşa yapabilirler. Genelde, erkeklerin yalnız başlarına hayatta kalmalarına yetecek düzeyde kaynağı sağlayan daha büyük bir aksiyon alanları ya da bölgeleri vardır.

Kediler yakın olmayı tercih edecekleri türdeşlerini seçer. Bunlar genelde akraba kedilerdendir. Yakın kediler karşılıklı sevgilerini birbirlerini tımarlayarak ve birbirlerine sürtünerek gösterir. Birlikte dinlenir ve uyurlar (Resim 1), ve bazen de birlikte oynarlar. Kediler başın, yanakların ve çenenin okşanmasını agresif davranışları ortaya çıkarabilecek karnın ya da vücudun diğer yerlerinin okşanmasına tercih eder. Bu yüz bölgeleri kediler arasındaki kokusal ve dokunsal iletişimde kullanılır ve insanla temasta en pozitif tepkileri sağlayan yerler oldukları gösterilmiştir. Kediler genellikle bakıcılarına ve diğer insanlara onları kokularıyla işaretlemek ve yakınlıklarını göstermek için sürtünür.²¹



Resim 1: Türdeşlerinin arkadaşlığından hoşlanan kediler genelde akrabalarını ya da yavru döneminden itibaren birlikte olduğu kedileri tercih eder.
(Ilona Rodan'ın izniyle)

Birçok kedi çevresel gereksinimleri karşılanmadığında çok kedili ev ortamlarında birbirleriyle iyi geçinmez fakat bu durum kediler kavga etmezlerse, davranış problemleri göstermezlerse ve strese bağlı hastalıklara yakalanmazlarsa çoğunlukla fark edilmez. Kediler yemek ya da uyumak için bir araya geliyorsa insanlar genelde kedilerin birbirini sevdiğini varsayar oysaki bu topluşma sadece, yiyecek ve diğer kaynakların tek bir yerde bulunmasından olabilir. Çok kedili ev ortamlarındaki kedilerin çoğu, ortak dinlenme ve yeme alanlarına erişimi zamansal olarak paylaşmayı öğrenir ve her biri farklı zamanlarda buralara gelir. Birinden diğeri görülmeyecek şekilde çevresel kaynakları birden fazla yerde sunmak kediler için kolay bir erişim ve kontrol duygusu sağlar. Çevresel kaynaklar; gıdayı, suyu, tuvalet alanlarını (açık ve kapalı kedi tuvaletleri), dinlenme ve uyuma yerlerini ve yüksek yerleri kapsar (Resim 2). (Sağlıklı bir kedi çevresini anlatan sıradaki bölümler çevresel kaynaklara dair daha detaylı bir anlatım sunar.) Yüksek bir yere erişim kediye ait düşey hacmi artırır ve çevresini gözlemesini sağlar. Eğer tüm kaynaklar farklı yerlere konulmuşsa, her bir kedi diğerlerini görmekten kaçınabilir ve bu da kaynak rekabetini, zorbalığı ve stresi azaltır.²⁰



Resim 2: Yüksek bir yere erişim kedinin çevresini gözetlemesine izin verir.
(Patricia K Putnam'ın izniyle)

Kediler yabancı kedilerin alanlarına gelmesini hoş karşılamaz ve genellikle yabancı kedilere agresyon gösterirler. Yabancı kedi gelmeyi sürdürür ve tanıdıklaşırsa zaman içinde gruba katılabilir. Kedilerin olduğu bir eve yeni bir kedi getirilirse derece derece ilerleyen bir tanışma süreci gerçekleşmelidir. Yeni bir kedi geldiğinde evdeki kediler kendilerini güvende hissetmezlerse ve kontrolde oldukları hissi azalırsa stres ve çatışma ortaya çıkacaktır. Çok kedili evlerde birden fazla saklanma, tüneme, tuvalet, su ve gıda erişimi imkânı sağlayarak kedilere seçim şansı verilmesi, korkularını azaltacak ve kontrolde oldukları hissini sağlayacaktır. Yetişkin kedilerin yavru kedileri kabul etmesi başka yetişkin kedileri kabul etmesinden genellikle daha kolaydır.²² Bir kedinin akrabası olan bir kediyi tımarlaması ihtimali akrabası olmayanlara göre daha fazladır.^{23,24} Sosyal olarak birbirine bağlı kedileri, mesela kardeşleri, sahiplenmek farklı sosyal gruplardan kedileri sahiplenmeye yeğdir.

Yavru kedilerin insanlarla sosyalleşmesi ve insanlara alışması için en kritik dönem 2. haftayla 7. hafta arasındır. Bu, potansiyel olarak uzun vadeli gelişimsel etkileri olan bir dönemdir.¹² Bu belirleyici dönemde pozitif muamele deneyimleri kazanan yavru kediler bu deneyimi olmayanlara göre stresle daha iyi baş etmekte, daha az korkmakta ve çeşitli görevleri daha çabuk öğrenmektedir.²⁴

Kedi duyuları ve iletişimi

Kedilerin keskin duyuları başarılı avcılar olmalarını, aşına oldukları hayvanları ve alanı kolaylıkla tespit etmelerini ve kendilerini yabancı tehditlerden korumalarını sağlar. Örnek olarak, kedilerin kemirgenlerin ses üstü vokalizasyonlarını duyması avın yerini tespit etmesine yarar ve bu işitsel keskinlik potansiyel tehlikelerin seslerini tanımlamasına yardım eder.^{12,13} Şiddetli ve tanımadığı sesler, evde ya da veterinerde, kedilerde korku oluşturabilir. Mükemmel koku duyuları, başka bir kedi tarafından bırakılan kimyasal ve kokusal sinyalleri (mesela sürtünme işaretleri) algılamalarına yardım eder. Veteriner ziyaretlerinde sahibinin onun kokusunu taşıyan bir şeyi, mesela üzerinde uyuduğu bir kumaşı, birlikte götürmesi kedinin stresini azaltmaya yardımcı olacaktır. Kedi yüzünü bir objeye sürttüğünde salgılanan feromonların sentetik benzerlerini kullanmak, yabancı ve stresli çevre ya da durumlarda sakinleştirici bir etki sağlayabilir.^{25,26}

Kediler arasındaki iletişimin çoğu, gıda ve bölgeden kaynaklı kavgaların ve aktif dövüşme riskinin engellenmesi için tasarlanmıştır.²⁰ Kediler işaretleme ve postür (ç.n. Bir canlının çevreye iletişimsel sinyaller vermek için bedenini ya da bedeninin bölümlerini tuttuğu belirli pozisyonlara denir.) yoluyla iletişim kurar. İşaretleme normal bir davranıştır ve tırmalamayı, yüzün ve beden objelere sürtülmesini, özellikle çok kedili ev ortamlarında idrar püskürtmeyi ve dışkıyla işaretlemeyi içerir.²⁷ Kısırlaştırılmış kedilerin iç mekânda idrar püskürtmesi çevresel stresin artmasının sonucu olabilir. Kedi postürleri bedeni, kuyruğu ve yüzü kapsar. Kulakları, gözleri ve bıyıkları kapsayan yüz postürleri beden postürlerine göre daha anlık tepkiler için kullanılır.²⁸ Veteriner personelleri kedilerin postürlerini ve vokalizasyonlarını tanıyarak müşterilerini kavgaların erken sinyallerine dair eğitebilir ve muayene sırasında ya da veterinerdeki diğer karşılaşmalarda hasta kediler arasındaki çatışmaları engelleyebilir.

Sağlıklı bir kedi çevresinin 5 sütunu

Sütun 1

Güvenli bir yer sağlayın

Sütun 2

Temel çevresel kaynakları birden fazla sayıda ve ayrı yerlerde sağlayın: Gıda, su, tuvalet yeri, oyun yeri, dinlenme ve uyuma yerleri

Sütun 3

Oyun ve yırtıcı davranışlar için imkân sağlayın

Sütun 4

Pozitif, istikrarlı ve öngörülebilir bir insan-kedi etkileşimi sağlayın

Sütun 5

Kedinin koku duyusunun öneminin dikkate alındığı bir ortam sağlayın

Sütun 1

Güvenli bir yer sağlayın

Tanım

Bir kedi için güvenli yer, ona özel ve korunaklı bir alandır ve bu yer genellikle yüksektedir. Bu özellikler kediye kapalılık, yalıtım ya da gözlerden iraklık duygusu verir. Güvenli yer, kedinin kendini korunmuş hissetmek amacıyla çekilebileceği bir yerdir. Kedi potansiyel bir tehlikeyi göremiyorsa kendini daha güvende hisseder; tüm vücudu gizlenmiş olmasa bile. Kedi rahatlamışsa güvenli yer, dinlenme ya da uyuma yeri olarak da işlev görebilir.



Sütun 1'in gerekçesi

Kediler rahatlıkla yalnız ya da sosyal gruplar içinde yaşayabilse de yalnız avlanırlar. Yaralanma riski ciddi bir hayattakalım riski oluşturur. Bundan dolayı kediler algıladıkları tehditlerle yüz yüze gelmek yerine onlardan uzak durmaya ve kaçınmaya meyillidir. Güvenli bir yer kediye tehditkâr ya da alışılmadık bulunduğu durumlardan uzaklaşma imkânı sağlar. Garip kokularla, yüksek ya da garip seslerle, alışılmadık objelerle ve yabancı ya da sevilmeyen hayvanların varlığıyla karakterize olan tehditleri fark etmek için kedinin bütün duyuları çalışır. Algılanan tehditlerin nedeni olduğu hassasiyetin düzeyi kediden kediye değişir. Tehdit olarak algılandığı durumlardan uzaklaşma seçeneğinin olmasıyla kedi, kendi çevresi üzerinde belli düzeyde kontrol sahibi olma konumunda bulunabilecektir ki kediler bunu kendi içinde tatmin edici bulur.^{5,29,30}

Yöntemler

Kediye bireysel saklanma yerleri sağlayın.

Karton kutular, kedi taşıma çantaları

- Kolay erişim için yan yüzeyi üzerine konmuş bir karton kutu ve bir çatı, algılanan bir tehdide karşı güvenli bir yer sağlar.
- Çatıdaki bir "tünek" kedinin kendini güvende ve emin hissetmesini sağlayacaktır (Resim 3).
- Taşıma çantası, kokusu kediye aşına olan taşınabilir bir "güvenli yer"dir (Resim4). Saklanma imkânı sunmayan açık taşıyıcılardan kaçının (kafes görünümlü, açık, telli taşıyıcılar gibi) ya da

taşıyıcının üzerini, bir kısmını kaplayacak şekilde bir battaniyeyle örterek kedinin saklanmasına yardım edin.

- Kediye aşına olduğu bir kokuyu sağlamak için normalde üzerine yattığı kumaşı ya da aşına olduğu birine ait bir elbise parçasını kullanın.
- Kediler demonte edilmiş taşıma çantasının alt kısmında dururken muayene edilebilir.



Resim 3: Bu kutunun bir kedi için “güvenli yer” olma açısından birkaç özelliği var. Kutunun içine saklanabilir ve yine de çevresini görmeye devam edebilir. Kutunun üzerindeki tünekle sayesinde çevreye karşı tetikte olabilir ve tek başınalık duygusunu koruyabilir. *(Sarah Ellis’in izniyle)*



Resim 4: Kedi taşıyıcısı, kedinin istediğinde saklanabileceği, taşınabilir bir “güvenli yer” dir. (Sarah Ellis’in izniyle)

Tünekler ve raflar

- Tünekler kedinin tam olarak gerinmesine imkân vermek için yeterince geniş ve yeterince uzun olmalıdır.
- Tüneğin ya da rafın ortasında bulunacak hamak gibi bir çukurluk, kedinin kendini saklanmış hissetmesine yardım edecektir (Resim 5).



Resim 5: Kedi için ideal bir tünekte yüksekte olmalı, yumuşak bir malzemeye kaplanmış ve saklanmışlık duygusunu sağlamak için hamak gibi bir çöküntüsü olmalıdır. (*Deb Givin'in izniyle*)

Göz önünde bulundurulacak diğer noktalar

- Bir kediyi sadece içeride tutmaya, serbestçe dışarıya çıkmasına izin vermeye ya da bu ikisinin farklı kombinasyonlarına dair karar bireye bağlıdır ve o ülkedeki inançlar, yerel yönetmelikler ve yerin güvenliği bunu etkiler.
- Eğer mümkünse pet kedilerin dışarıdaki güvenli yerlere serbest erişimi olmalıdır. Dışarıda kedilerin doğal çevresidir. Dış mekânda kedi için yapılacak etrafı çevrili bir alan, kediyi yaralanmalardan, yırtıcı hayvanlardan ve bulaşıcı hastalık riskini arttıracak serbest kedilerden korur (Resim 6a). Kedi eğer pozitif eğitim süreciyle tasmaya alıştırdıysa ve ip gevşek tutularak kedinin gitmek istediği yere gitmesine izin veriliyorsa tasmayla gezdirmek başka bir güvenli seçenektir. (Resim 6b).
- Çok kedili evlerde güvenli yerlerin birden fazla girişi olmalıdır ki bir kedinin girişi başka bir kedi tarafından engellenmesin.
- Evde kaç kedi varsa en az o kadar sayıda, her biri bir kediyi alacak hacimde güvenli yer olmalıdır.

- Güvenli yerler birbirinden ayrı alanlarda bulunmalıdır.
- Yavru ve hareketleri kısıtlı yaşlı kedilerin kolay erişimi için; kutular, tüneller ve raflar görece alçak seviyelerde ya da rampalarla erişilebilen yerlerde konumlandırılmalıdır.
- Kolay erişilebilir bir yerde daimi olarak bırakılan bir taşıma çantası, motorlu araç seyahatleriyle ya da çevre değişimiyle ilgili stresi minimize edecek mobil bir güvenli yerdir.
- Veterinerlerde kafeste tutulan kediler korkuyu ve stresi azaltmak için köpeklerden farklı bir odada olmalıdır.
- Veterinerdeki güvenli yerler yapısı gereği kolay temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir olmalıdır (plastik taşıma çantaları, lamine raf ya da tüneller gibi) ya da mukavva karton kutular gibi atılabilir olmalıdır.
- Veterinerdeki güvenli yer yine de kedinin gözlenmesine imkân vermelidir. Bunun için, mesela kafes kapısı kısmi olarak bir havluyla örtülebilir. Yeni gelmiş ya da iyileşme dönemindeki kediler için bu özellikle önemlidir.



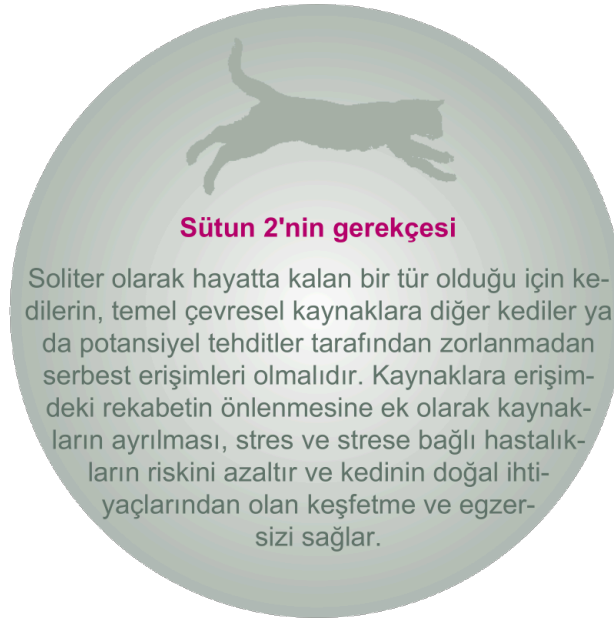
Resim 6: Kedi için güvenli bir dış mekân çevresinin nasıl yapılacağıın örnekleri: (a) Etrafı çevrilmiş, kediye saklanma, egzersiz ve oyun imkanları sağlayan bir alan ve (b) dış mekânda egzersiz ya da yürüyüş için tasma (*Ilona Rodan'ın izniyle*)

Sütun 2

Temel çevresel kaynakları birden fazla sayıda ve ayrı yerlerde sağlayın

Tanım

Temel çevresel kaynaklar; beslenme, su içme, tuvalet, tırmalama, oyun ve dinlenme/uyuma yerlerini içerir. Bu temel kaynaklar, çok kedili evlerde kedilere ayrı erişimler sunmak için ya da tek kedili evlerde farklı seçenekler sunmak için birden fazla yerde bulunmalıdır. Her temel kaynak, diğer kaynaklardan ayrı olan kendi özel yerine konulmalıdır.^{8,23}



Yöntemler

Kedinin çevresel alanını büyütme ve kaynakları fiziksel olarak ayırmak için çevresel kaynakların her biri (tuvalet alanı, yemek ve su kapları, oyun alanı, dinlenme ya da uyuma alanı, tırmalama alanı (Resim 7)) farklı bir yerde bulunmalıdır. Kedinin her kaynak için seçim şansı olmalıdır; örneğin, minimum iki dinlenme alanı, iki beslenme alanı ve iki tuvalet alanı bulunmalıdır. Gıda ve su kaynakları birbirinden ayrılmalıdır. Ayrı yemek alanları sunmak, beslenme rekabeti kaynaklı stresi engellemek için gerekli mahremiyeti sağlar. Habitatı genişletmek, çok kedili evlerdeki kedilerin birbirlerine yakın pozisyonlarda yiyip içmesini engeller.



Resim 7: İki farklı tırmalama alanı gösterilmektedir: (a) Yükseltilmiş bir tüneğin direğindeki sisal kaplı yüzey ve (b) yatay bir tırmalama pedi (*Sarah Ellis (a) ve Deb Givin'in (b) izniyle*)

Göz önünde bulundurulacak diğer noktalar

- İmkân varsa dış mekânda da temel kaynaklar için birden fazla yer ayrılmalıdır.
- Dış mekândaki taze içme suyu opsiyonları, su fiskeyelerini ya da yağmur suyu toplama haznelerini içerebilir.
- Dış mekândaki uygun tuvalet yerleri, kum ya da toprak gibi kedinin kazabileceği tırmıklanabilir yüzeyleri içerir. Bunlar sessiz ve tenha yerlerde olmalıdır.
- Ağaç gövdesi ya da sisal ipliyle kaplı ahşap bir dikme gibi tırmalama alanları dış mekânda bulunmalıdır.
- Hastalık bulaşma ihtimalini ve kedinin güvenliğine tehditleri minimize etmek için, başka hayvanların erişimi varsa mama dışarıda bulundurulmamalıdır.
- İç mekândaki tünekler ya da sakin dinlenme noktaları, kedinin dışarıyı görebileceği bir yeri de içermelidir.
- Tuvalet yeriyle diğer çevresel kaynaklar arasındaki mesafe fazla olmalıdır.
- Çok kedili bir evdeki kedi, sosyal bir grubun parçası olabilir (aşağıdaki kutuya bakınız) ya da soliter bir kedi olarak davranabilir. Aynı ev ortamında birden fazla sosyal grup bir arada yaşayabilir. Her iki durumda da, bütün kedileri ve sosyal grupları destekleyecek düzeyde kaynaklar ayrılmalıdır.
- Bir evdeki her kedinin ona özel bir beslenme istasyonu bulunmalıdır.

- Bir evdeki her sosyal grubun ayrı kaynakları bulunmalıdır ki diğer sosyal gruplarla kaynaklara erişimi paylaşmak zorunda kalmassınlar.
- Veterinerlerdeki kafesler, kafes içi kaynakların yayılarak konulmasını sağlayacak kadar buyk olmalıdır; dinlenme ve saklanma alanları yemek ve sudan ayrılmış olmalıdır. Tuvalet alanları, yemek ve su kaplarından daima uzak tutulmalıdır.
- Çift kafes ya da köpek kafesleri kaynaklar arasındaki mesafeyi arttırmak için kullanılabilir.
- Veterinerlerde kafeste tutulan kediler korkuyu ve stresi azaltmak için köpeklerden farklı bir odada olmalıdır.
- İdeal olarak kedilerin kafeslerinin birbirine bakmaması iyi olur. Bunu yapmak mümkün değilse, kedili kafeslerin önünü kapamak ve kafesleri birbirlerinden mümkün olduğunca uzak tutmak bir opsiyon olabilir.
- Mümkünse kafesleri yükseltilmiş yüzeylere koyunuz.

Kedilerin aynı sosyal grupta olduklarının işaretleri

Sadece birbirleriyle pozitif ilişki kurmuş kediler arasında gerçekleşen bazı karakteristik davranışlar vardır. Çok kedili bir ortamda, aşağıdaki davranışlar hangi kedilerin aynı sosyal grupta olduğunu ve dolayısıyla gruba özel bir çevreye sahip olmaları gerektiğini tanımlayabilir:

- ❖ Kedilerin yüz ya da vücutlarını birbirlerine sürmeleri
- ❖ Kuyruk dolama (Resim 8a)
- ❖ Fiziksel temas halinde ya da yakın mesafede dinlenmek ya da uyumak
- ❖ Beraber oynamak
- ❖ Birbirini tımarlamak (Resim 8b)



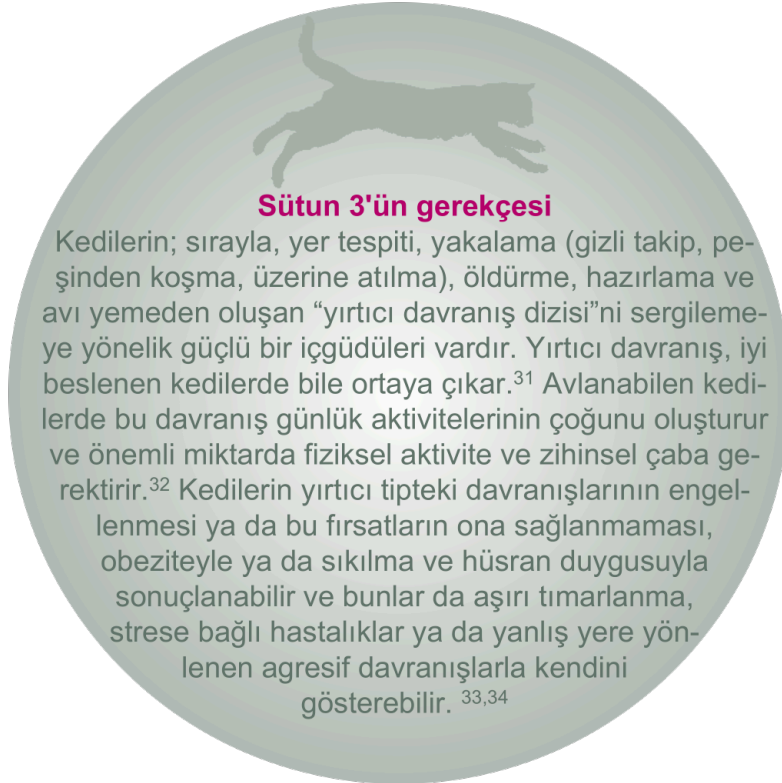
Resim 8: Vücut sürme ve kuyruk dolama (a) ve birbirini tımarlama (b); kedilerin aynı sosyal grupta olduklarını ve diğer kedi ya da sosyal gruplardan ayrı çevresel kaynaklara sahip olmaları gerektiğini gösteren davranışlardır. (Anne Marie Dossche'nin (a) ve Sarah Ellis'in (b) izniyle)

Sütun 3

Oyun ve yırtıcı davranışlar için imkân sağlayın

Tanım

Kedilerin sözde-yırtıcı oyun ve beslenme davranışlarını gösterebilmesi gerekir. Bu; oyuncaklarla, sahibiyile ve sosyal olarak uyumlu diğer kedilerle oyun üzerinden etkileşime geçerek ve kedinin gıdaya erişmek için aktif çaba göstereceği besleme araçları ve pratikleriyle sağlanabilir.

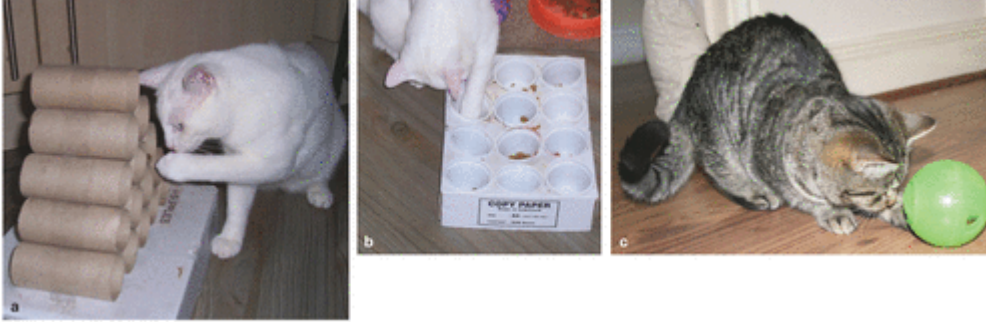


Yöntemler

Kediye oyun ve beslenme aktiviteleri sağlayarak avlanma davranış dizisinin gösterebildiği kadar fazla unsurunu sergilemesine izin verin.

Yırtıcı davranışı taklit etmek için yiyecek kullanımı

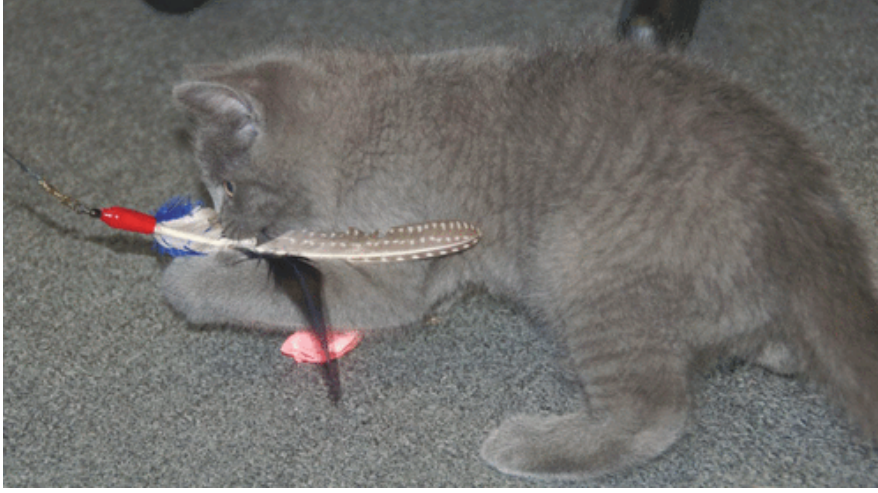
- Yiyeceği farklı yerlere saklayın.
- Kuru mamayı dağıtarak verin ya da yakalaması için atın.
- Küçük ve sık öğünleri teşvik etmek için puzzle besleyiciler ve kendi yaptığınız ya da satın alabileceğiniz zaman ayarlı besleyiciler kullanın (Resim 9).



Resim 9: (a) Tuvalet kâğıdı rulolarından evde yapılmış bu besleme aracı gıdaya erişimi oyunsallıkla birleştiriyor. (b) Plastik yiyecek kapları ya da yumurta kartonları iyi alternatiflerdir. (c) Mağazadan alınmış bir besleme topu kedinin yırtıcı davranışlarını taklit etmesine izin verir. (Adrian Bovey'nin (a ve b) ve Sarah Ellis'in (c) izniyle)

Egzersiz ve yırtıcı davranışın taklidi için oyunun kullanımı

- Ucunda kürklü ya da tüylü bir oyuncak bağlı olan bir çubuk ya da değneği, uçan ya da yerde gezen bir avın hareketlerini taklit edecek şekilde hareket ettirin. (Uçan av: Yere doğru alçalma hareketleri yaparak havada “uçurun”. Yerde gezen: Düz hatlar üzerinde, hızlı bir şekilde kediden uzaklaştırın)
- Avı yakalamayı simüle etmek için kedinin oyuncuğu yakalamasına izin verin (Resim 10).
- Kediyi, oyunu ya da sahibiyile etkileşimi takiben ödül mamasıyla ödüllendirin.
- Kedilerin patileriyle ya da ağızlarıyla kontrol edebileceği oyuncakları ve içine yiyecek konulabilecek oyuncakları kullanın.
- Uçan avları ve yerdeki avları taklit etmek için üzerine atlanabilecek ve havaya fırlatılabilecek tüylü ve kürklü oyuncaklar kullanın.
- Tırmalanıp ısırılacak büyük ve yumuşak oyuncaklar kullanın.
- Oyuncakları; kedinin aramasını, yeri tespit etmesini ve yakalamasını gerektirecek puzzle kutularına ya da başka yerlere saklayın.
- Alışkanlığı ve sıkılmaya engellemek için oyuncakları değiştirerek kullanın.³⁵
- Kedinin ya da oynatan kişinin yaralanmaması için hiçbir oyunda el ve ayakları kullanmayın.



Resim 10: Egzersiz ve kedinin avladığı hayvanların taklidi için kuş tüyünden bir oyuncak kullanılabilir. (*Ilona Rodan'ın izniyle*)

Göz önünde bulundurulacak diğer noktalar

- Dış mekân; interaktif oyun ve bir şeyin peşinden koşma, zıplama, üzerine atılma gibi davranışları stimüle etmek için daha fazla alan sağlayabilir.
- Çok kedili evlerde, rekabeti ve sosyal gerilimi önlemek için farklı yerlerde oyuncaklar bulunduğundan emin olun.
- Çok kedili evlerde, kedilerin her biriyle ayrı zamanlarda ve ayrı yerlerde oynanmalıdır.
- Yaşlı kedilerin de oyuna ihtiyacı vardır fakat oyunun tipi ve yoğunluğunun ayarlanması gerekebilir.
- Yavru kedilerin genelde daha fazla kedi kediye oyuna ihtiyacı vardır; ayrıca bu oyunların yoğunluk düzeyi ve süresi de daha fazla olmalıdır.
- Yaralanmayı engellemek için yavru kedilerin oyuncak ve puzzle besleyicileri boylarına uygun olmalıdır.
- İpli ya da parçaları kedinin yutabileceği tüm oyuncaklar oyundan sonra kaldırılmalıdır.
- Küçük, yutulabilir parçaları ve zilleri olan oyuncakları almaktan kaçınin ya da kedinin bunlara özgürce erişimi olamazsa ve siz de oyuna nezaret etmeyecekseniz bu parçaları sökün.
- Kafesteki kedilere, kafese çarpıp gürültü oluşturabilecek plastik puzzle topları ya da diğer sert oyuncakları vermeyin.
- İyileşme dönemindeki kediler eğer mümkünse kafes dışında interaktif oyun oynamalıdır ve bu oyun fiziksel kısıtlılıklarına uygun olmalıdır.
- Bakım veren kişilerin ve oyun zamanlarının değişmemesi, kedinin aşinalık kurmasına ve iyileşme dönemindeki stresin azalmasına yardım eder.

Sütun 4

Pozitif, istikrarlı ve öngörülebilir insan-kedi etkileşimi sağlayın

Tanım

Kediler insanla düzenli, arkadaşça ve öngörülebilir sosyal etkileşimden fayda sağlayan evcil hayvanlardır. Küçük yaşlardan itibaren kediyle istikrarlı ve pozitif bir etkileşim, düşük düzeyli korku ve stres gibi pozitif davranışlara ve güçlü bir insan-kedi bağına yol açar. Sosyal tercihler kediden kediye büyük oranda değişir ve bunlar; genetik, erken dönemdeki yetiştirme koşulları ve hayat deneyimleri gibi faktörlerden etkilenir.³⁵ Birçok kedi insanla sayısı fazla ama yoğunluğu düşük bir sosyal etkileşimi tercih eder. Bu onlara önemli düzeyde kontrol veren bir senaryodur. Bu düzende kediler insanla etkileşimlerini başlatma, düzeyini ayarlama ve bitirme yetkinliğine sahip olur.



Sütun 4'ün gerekçesi

Yakınlık davranışları pozitif bir ilişkinin korunması için temeldir. Benzer davranışlar genelde tercih edilen insanlara yöneltilir; mesela, başı ve vücudu kişiye sürmek, kişinin dizinde oturmak ve hatta bazı durumlarda, tımarlama amacıyla bu kişilerin cildini yalamak. Bununla birlikte, kediler arasında, genetik yapı ve erken dönem yetiştirme koşulları tarafından etkilenebilen geniş bir sosyal tercih spektrumu vardır. Kedinin sosyal tercihleri dikkate alınmazsa, insanlara ya da diğer kedilere yönelik agresyon, stres kaynaklı hastalıklar ve uygunsuz dışkılama gibi problemler ortaya çıkabilir.

Yöntemler

Bir kediyle zorla etkileşim kurmaya çalışmayın. İnsanla etkileşimi kedinin başlatmasına, tipini onun seçmesine ve kontrol etmesine izin verin. İnsanlar kedinin seviyesine alçalmalı, sabit göz kontağı kurmamalı ve ona, yaklaşması ve fiziksel temas kurması için zaman tanımalıdır. Kediyle temas kuracak kişiler, kedinin onların ellerini koklaması ve tanışması için kediye zaman tanımalıdır. Kedi rahat görünüyorsa ve etkileşim kurmak istiyorsa (aşağıdaki kutuya bakınız) başının ve yanakları civarının yumuşakça okşanması temas kurmanın en uygun yoludur.²¹ Kediyle yumuşak bir tonda konuşmak onu rahatlatmaya yardım edebilir. Kedi etkileşimi uzaklaşarak bitirdiğinde tekrar iletişim kurmaya çalışmayın. Okşanma, tımarlanma, kendisiyle oyun oynanması ya da konuşulması, elle kaldırılması ve birinin kucağında oturması ya da yatması gibi insan etkileşimlerini ne kadar seveceğini kedinin

bireysel tercihleri belirler. Kedi sahipleri güçlü bir bağ kurmak için her bir kedinin bireysel tercihlerini öğrenmelidir.

Kedinin rahatladığının ve insanlarla etkileşimi istediğinin işaretleri

- ❖ Yavaşça göz kırpma
- ❖ Mırlama ve “cırıpp” gibi çınlayan bir cıvıltı sesi çıkarmak
- ❖ İnsanın eline ya da vücudunun başka yerlerine yüzünü sürtmek ya da kafasını toslamak
- ❖ Bir kişinin kucağına çıkmaya çalışmak
- ❖ Fiziksel olarak bir kişinin yakınında kalmak
- ❖ Kendisiyle etkileşimde olmayan bir kişinin eline vücudunu bastırma
- ❖ Gevşek bir şekilde vücudunun yanıyla yere yuvarlanarak karnını açık etmek (Karnına dokunmaktan kaçınır çünkü birçok kedi karnı bölgesini çok savunmasız hissederek ve oraya dokunulmasından çoğunlukla hoşlanmaz.)

Resim 11: Kafa toslama, kedinin insan ilgisi istediğinin bir işaretidir. Kedinin izin verdiği kadar, yumuşakça başını kaşınması ya da okşanması uygun bir karşılıktır. (Irene Rochlitz'in izniyle)



Göz önünde bulundurulacak diğer noktalar

- Çok kedili evlerde gerilimin önlenmesi için her kedi, diğer kediler tarafından rahatsız edilmeksizin sahibinden ilgi görmelidir.
- Yavru kedilerin insanla ilişkiye alıştırılması, 2. ve 7. haftalar arasını kapsayan “belirleyici sosyalizasyon dönemi”nde başlamalıdır.³⁶ Bu dönemde yumuşak ve nazik bir şekilde kediyle ilişki kurulması, kedinin insanla ilişkisi üzerinde pozitif ve uzun süren bir etkiye sahiptir ve daha uyumlu, daha zor strese giren bir kedinin ortaya çıkmasını sağlar. Bu dönemdeki negatif deneyimler uzun dönemli korkulara neden olabilir.³⁷
- Yavrular yetişkinlere göre insanlarla daha uzun ve daha interaktif oyun oynamaktan zevk alabilir.
- İnsanlardan korkmaya gerek olmadığı algısını kediye yerleştirmek için belirleyici sosyalizasyon döneminde minimum dört insan kediyle ilişki kurmalıdır.³⁶ Toplamı günde bir saat olan kısa etkileşim seanslarının arkadaş canlısı yetişkin kediler ortaya çıkardığı gösterilmiştir.³⁸
- Bir kedi sosyal olgunluğa eriştikten sonra, genelde 2-3 yaşında, insanla etkileşime dair stil ve beklentilerin daha seyrek ve daha kısa oyun seanslarını içerecek şekilde ayarlanması gerekebilir.
- Bir kedinin insanla etkileşim tercihleri yaşlanma sürecinde duyuları zayıflarken ve hareket kabiliyeti kısıtlanırken değişebilir. Yerden kaldırılmayı ya da bir kişinin kucağında yatmayı seven bir kedi, dinlendiği yerde sevmeyi tercih eden bir kediye dönüşebilir. Yalnız şunu hatırlamak önemlidir ki davranıştaki ya da etkileşimdeki değişimler altta yatan tıbbi bir

problemlerle de ilgili olabilir ve ilgili hallerde hasta kedi veteriner tarafından değerlendirilmelidir.

- İstikrarlı, öngörülebilir ve arkadaşça insan teması, veterinerdeki ya da barınaklardaki kafeslerdeki kedilerin esenliği için önemlidir. Bununla birlikte, kedinin izin vereceği temasın derecesi onun sosyalizasyon düzeyinden etkilenecektir.³⁹

Sütun 5

Kedinin koku duyusunun öneminin dikkate alındığı bir ortam sağlayın

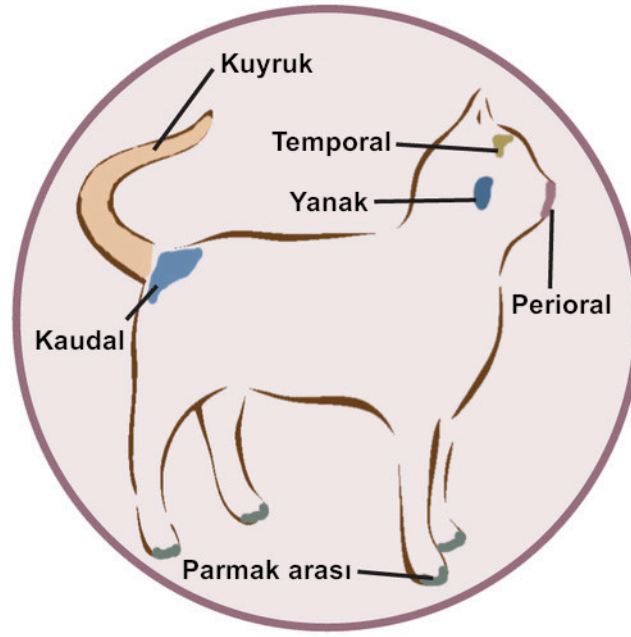
Tanım

İnsanların tersine kediler çevrelerini değerlendirmek, güvenlik duygularını ve konforlarını maksimize etmek için kokusal ve kimyasal bilgiyi kullanır. Kokusal bilgi burun tarafından algılanan birçok farklı kokuyu içerir. Kimyasal bilgi vomeronazal organ tarafından algılanır. Bu, aynı türün bireyleri arasında bilgi aktaran kimyasallar olan feromonları algılamaya yarayan yardımcı bir koku organıdır (kutuya bakınız). Kediler, yüzlerini ve kafalarını sürterek yaptıkları koku işaretlemesiyle kokusal ve feromonal sinyalleri kullanır (Resim 13). Bu, kendilerini güvende ve emniyette hissettikleri çekirdek yaşam alanlarının sınırlarını belirler. İnsanlar bir kedinin kokusal ve kimyasal sinyallerine ve koku profiline müdahale etmemeye mümkün olduğunca dikkat etmelidir.



Sütun 5'in gerekçesi

Kediler çevrelerini keşfetmek için kimyasal ve kokusal bilgiye insanlara göre çok daha fazla bağımlıdır. Kediler şayet tehdit edici kokusal ya da feromonal bilgi algılasa ya da kendi duyusal sinyallerini yukarıda anlatıldığı gibi ifade edemezse, uygunsuz dışkılama ya da tırmalama gibi problematik davranışlar ve strese bağlı hastalıklar (idrar yolu hastalığı gibi) baş gösterebilir.



Resim 12: Kedilerin koku salgı bezlerinin yerleri



Resim 13: Yüz sürme (a) kedinin kokusunu çevresine bırakmasını sağlar. Koku devamlılığını korumak için yüz işaretlemesi yapılmış yerleri (b) temizlemekten kaçınınız. (Sarah Ellis'in izniyle)

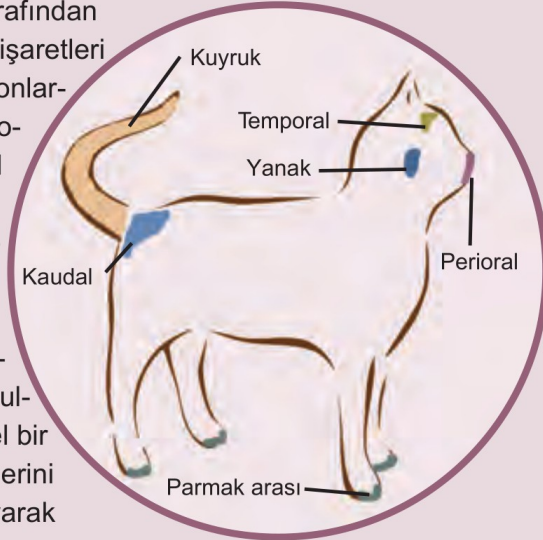
Yöntemler

- Kedinin duyuşsal algısını ya da alıştığı çevreyle ilişkilendirdiğı koku profilini bozacak ürün ve maddeleri (temizleyiciler, deterjanlar, kokulu kedi kum ya da diğerkokulu kedi malzemeleri) kullanmaktan kaçınınız.
- Ayakkabıları ve alışveriş çantalarını evin içine yabancı kokuları sokmamak için girişte bırakınız.

- Kaygıyı azaltmak, tımarlanmayı arttırmak, gıdaya ilgiyi arttırmak ve tuvalet kutusunun uygun kullanımı için sentetik feromonlar kullanın.²⁶
- Yeni eşya ya da malzemelere insanlarla pozitif etkileşim sırasında kedinin koku bezlerine temas etmiş bir kumaşı sürterek bunları kedinin koku profiline maruz bırakın ya da üzerlerine sentetik kedi feromonu püskürtün.
- Ayaklarının altındaki salgı bezlerinden üzerine koku bırakabileceği tırmalama yüzeyleri sağlayın.
- Kedinin yüzünü sürterek koku işaretlemesi yaptığı yerleri temizlemeyin (Resim 13b). (Veterinerde bir hastanın taburcu olması sonrası yapılan temizlik buna dahil değildir.)
- Kedinin üzerine yattığı malzemeleri sırayla yıkayın ki bazıları kedinin kokusunu korusun ("kokusal devamlılık").

Kediler feromonları nasıl kullanır?

Kediler, kendileri ve diğer kediler tarafından üretilmiş farklı kokuları ve kimyasal işaretleri inceler. Bu kimyasal işaretler feromonlardır. Kokular burunla algılanırken feromonlar sert damaktaki vomeronazal organ tarafından algılanır. Kediler, feromonları vücudun çeşitli yerlerinde bulunan koku salgı bezlerinden üretir (Resim 12) ve bunları diğer kedilerle iletişim kurmak için ve kendi çevrelerini daha iyi tanımak için kullanırlar. Kediler feromonları çevresel bir emniyet duygusu yaratmak için yüzlerini cisimlere sürterek ve onları tırmalayarak bırakır.



Resim 12: Kedilerin koku salgı bezlerinin yerleri

Göz önünde bulundurulacak diğer noktalar

- Kedi kapaklı kapıları olan evler, başka kedi ve hayvanların dış kokuları eve taşınması ya da eve girmeleri açısından daha büyük risk altındadır. Kedilerin derisinin altına yerleştirilmiş kimlik mikroçiplerini okuyarak çalışan bir kedi kapağıyla birlikte sizin göstereceğiniz ekstra dikkat, yabancı kokuların eve sızmasını engellemenin yollarındandır. Mıknatısla çalışan kedi kapaklarından kaçının çünkü bunlar farklı cisimleri de çekebilmektedir.
- Tırmalama alanları, koku bırakma davranışı için dış mekânda da olmalıdır.
- Koku işaretlemesi ve uygunsuz yerlere dışkılama asla cezalandırılmamalıdır.³⁴

- Evdeki her kedi grubunun kendi çevresel kaynaklarını içeren alanları kokuyla işaretleme (tırmalayarak ya da yüzünü sürterek) imkânı olduğundan emin olun.
- Çok kedili bir ev ortamına uzak bir ziyaretten geri gelen bir kedi farklı kokabilir ve evdeki tüm kedilerin kokularından oluşan ev ortamının komünal koku profilini bozabilir. Bu durum yüksek ihtimalle veteriner dönüşünde gerçekleşir. İlaçların, antiseptiklerin, temizleyicilerin ve hatta ameliyat sonrası süreçlerde anestezi gazlarının kokularını bile evdeki kediler algılayabilir. Bu durumlarda daha önceden iyi geçinen kediler birbirlerini karşı agresif davranışlar gösterebilir. Bunu engellemek için rutin veteriner randevularınızı tüm kedileriniz için aynı anda almaya çalışın.
- Çok kedili bir ev ortamından eğer sadece bir kedi uzak kaldıysa (ameliyat vb. bir nedenle) hâlihazırda koku profilini korumaya yardımcı olmak için sentetik kedi feromonu yayıcısı kullanın ve gelen kedinin evdeki kedilerle tekrar kaynaşmasına yardımcı olun.
- Bir kedi eve geri geldiğinde tüm kediler sakinleşene kadar onu ayrı bir odada tutun ve ancak ondan sonra diğer kedilerin yanına gitmesine izin verin.
- Çok kedili bir eve bir kediyi geri getirip alıştırmak bu süreçte başka insanların katılımını minimize edin.
- Kediler arasındaki negatif etkileşimler, bir kediye diğerine göre daha olumlu muamele gösterilmeksizin tarafsız bir şekilde engellenmelidir.
- Yavru kediler ilk kez tecrübe ettikleri kokulara adapte olmayı öğrenir. Yavru kedileri, hayatta daha sonra karşılaşılabilecekleri kokulara pozitif ve derece derece artan bir şekilde maruz bırakmak, ilerideki yeni kokulara ve koku değişimlerine daha toleranslı hale gelmelerine yardımcı olacaktır.
- Bir veteriner kafesini noktasal olarak temizlemek kedinin koku profilinin kalmasına yardımcı eder. Bu, kedinin kokusunun bir kısmının kalması için her defasında kafesin sadece bir parçasının temizlenmesini gerektirir.
- Sentetik kedi feromonu kullanmak, aşına olunmayan yeni kokuların daha muhtemel olduğu ve yeni gelmiş bir kedinin koku işaretlemesinde bulunma fırsatının daha az olduğu kafes ortamındaki sıkıntının azaltılmasına yardımcı olabilir.²⁶
- Kısa süre için bile olsa eğer kedi bir kafese konuyorsa önceki çevresinde kullandığı yatak malzemesi de yanına konmalıdır.

Kılavuzu uygulamak için ipuçları

❖ Mesleki pratiğinizi kedi hastanızın çevresel ihtiyaçlarını karşılamaya adayın

Kılavuzu, müşterilerle ve kedi hastalarla etkileşim içinde olan tüm sağlık ekibinizle paylaşın ve tartışın. Sağlıklı bir kedi çevresinin prensiplerini uygulamanın önemini, mantığını ve metotlarını derinlemesine anlayan bir ekip üyesi belirleyin. Öncelikli olarak bu kişiye kedilerin çevresel bakımlarının doğru yapılmasıyla ilgili müşterilerinize yardımcı olma görevi verin.

❖ Mesleki pratiğinizde acil çevresel destek sunun

Bazı durumlarda, bir kedi veterinerde ne kadar uzun kalırsa çevresel yabancıklık nedeniyle kaygı ve kronik stres yaşama şansı da o kadar artar. Bu gerçekleştiğinde muayene daha da zorlaşır. Kedilerin veterinerlere geldikten sonraki ilk 24 saat içinde yemek yememeleri ve dışkılamamaları ve ancak sonra normale dönmeleri, seyrek karşılaşılan bir durum değildir. Klinik ortamında yapılacak bazı küçük düzenlemelerin kedi hastalar üzerinde sakinleştirici etkileri olabilir; kafesin önünü bir havluyla kapayarak ya da kafese bir karton kutu koyarak kediye saklanma imkânı vermek, tünekler sağlamak, kediyle aynı kişinin ilgilenmesini sağlamak ve zamansal olarak istikrarlı bir plana bağlı kalmak bunlardandır.

❖ Çevresel değerlendirmeyi rutin kontrol muayenelerinizin bir parçası haline getirin Özel veterinerler

Bu kılavuzda sağlanan bilgileri kullanarak yapılacak bir "çevresel ihtiyaç değerlendirmesi" her önleyici sağlık muayenesinin bir parçası olmalıdır. Bu değerlendirmeye ve kedinin sahibisiyle yapılacak konuşmaya göre, ekip üyeleriniz, sağlıklı bir kedi çevresi için, şu ana kadar kedi sahibinin yaptıklarına dair geri

bildirimde ve nelerin daha iyi yapılabileceğine dair tavsiyelerde bulunabilir.

Şayet müşterinin kedisinin davranışından şikâyeti varsa ya da muayene stresle ilgili bir probleme işaret ediyorsa veteriner muhtemelen daha ayrıntılı bir geçmiş isteyecektir. Kronik ve stresle ilgili bir hastalığa dair kanıt varsa ya da kedi çevresiyle ilgili olarak olumsuz davranışlar gösteriyorsa ikinci bir randevu uygun olabilir. Randevuyu takip eden günlerde sağlık ekibinden bir kişi müşteriyle telefon ya da e-posta üzerinden iletişime geçmeli ve çevresel iyileştirmelere yönelik verilen tavsiyelere kedinin nasıl tepki verdiğini öğrenmelidir. Müşteri kedinin davranışında ya da durumunda bir düzelme görmüyorsa bir davranış uzmanına yönlendirilmesi uygun olacaktır.

Yeniden yuvalandırma ve barınak veterinerleri

Yeniden yuvalandırma ve barınak veterinerleri, yeni ya da muhtemel kedi sahiplerini, evlat edinilen yeni bir kedi için doğru ev ortamının oluşturulmasıyla ilgili bilgilendirme konusunda ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Çevresel kaynakların neler olduğunu ve ideal yerlerini gösteren bir "kaynak haritası", kedilerin çevresel ihtiyaçlarıyla ilgili sahipleriyle konuşmaya başlamak mükemmel bir yoldur.

Bu kılavuzda sağlanan bilgileri kullanarak yapılacak "çevresel ihtiyaç değerlendirmesi" her önleyici sağlık muayenesinin bir parçası olmalıdır.

❖ Kılavuzu evde uygulayın

Sağlık ekibinin evde kendi kedileri varsa bu kılavuzdaki tavsiyeleri uygulamalarını teşvik edin ve kedilerinin nasıl tepki verdiklerini gözlemleyin. Kendi evinizi gerçek bir "kedi-dostu" eve dönüştürmek, sağlıklı bir kedi çevresi oluşturmayı ilk elden deneyimlemek ve bunun değerini anlamak için şahane bir yoldur.

Diğer kılavuzlar

Önceden yayımlanmış olan "AAFP&ISFM Feline-Friendly Nursing Care Guidelines" ("Kedi Dostu Hasta Bakımı Kılavuzu") ve "AAFP&ISFM Feline-Friendly Handling Guidelines" ("Kedi Dostu Kontrol ve Müdahale Kılavuzu") dökümanları (jfms.com'da bulunabilir) kedi hastalara optimum sağlık bakımını verebilmeleri için ek tavsiyeler sunmaktadır.

ÖZET NOKTALAR

- ❖ İnsanla beraber yaşayan kedilere mümkün olan en iyi hayatı sağlamak için kedilerle yaşayan ve çalışan herkesin, kedilerin yaşam biçimlerinden bağımsız olarak tümü için geçerli olan temel çevresel kedi ihtiyaçlarını ve davranış örüntülerini anlaması gerekir.
- ❖ Kediler onlara güvenli bir ortam; birden fazla sayıda ve ayrı yerlerde bulunan gıda, su, tuvalet, tırmalama/dinlenme alanları; oyun ve yırtıcı davranışlarını gösterme imkânları ve pozitif ve istikrarlı insan-kedi etkileşimleri sağladığımızda serpilir. Bunların tümü, kedilerin duyuşsal bilgiyi işleyişlerinin ve onlara tepki verişlerinin önemine saygı gösteren bir çevrede yapılmalıdır.
- ❖ Kedi sahiplerine bu kavramları öğreterek ve kendi veterinerlik pratiklerimizde ve barınaklarda bunları uygulayarak kedileri daha sağlıklı, mutlu ve daha yaklaşılabilir hastalar ve arkadaşlar kılabiliriz.
- ❖ Tedavi ettiğimiz her kedinin çevresel ihtiyaçlarını karşılamak kedi refahını arttıracak, sağlık hizmetlerinin sunumunu optimize edecek ve kedilerle sahipleri arasındaki ilişkiyi destekleyecektir.



Teşekkür

Yazarlar, Kanara Consulting Group, LLC'den Mark Dana'ya bu kılavuzun oluşumundaki katkılarından dolayı minnetle teşekkür eder.

Referanslar

1. Westropp, JL, Kass, PH, Buffington, CA. Evaluation of the effects of stress in cats with idiopathic cystitis. *Am J Vet Res* 2006; 67: 731–736.
2. Stella, JL, Lord, LK, Buffington, CA. Sickness behaviors in response to unusual external events in healthy cats and cats with feline interstitial cystitis. *J Am Vet Med Assoc* 2011; 238: 67–73.
3. Tanaka, A, Wagner, DC, Kass, PH, Hurley, KF. Associations among weight loss, stress, and upper respiratory tract infection in shelter cats. *J Am Vet Med Assoc* 2012; 240: 570–576.
4. Pryor, PA, Hart, BL, Bain, MJ, Cliff, KD. Causes of urine marking in cats and effects of environmental management on frequency of marking. *J Am Vet Med Assoc* 2001; 219: 1709–1713.
5. Carlstead, K, Brown, JL, Strawn, W. Behavioral and physiological correlates of stress in laboratory cats. *Appl Anim Behav Sci* 1993; 38: 143–158.
6. Bergman, L, Hart, BL, Bain, M, Cliff, K. Evaluation of urine marking by cats as a model for understanding veterinary diagnostic and treatment approaches and client attitudes. *J Am Vet Med Assoc* 2002; 221: 1282–1286.
7. Buffington, CA . External and internal influences on disease risk in cats. *J Am Vet Med Assoc* 2002; 220: 994–1002.

8. Buffington, CA, Westropp, JL, Chew, DJ, Bolus, RR. Clinical evaluation of multimodal environmental modification (MEMO) in the management of cats with idiopathic cystitis. *J Feline Med Surg* 2006; 8: 261–268.
9. Patronek, GJ, Glickman, LT, Beck, AM, McCabe, GP, Ecker, C. Risk factors for relinquishment of cats to an animal shelter. *J Am Vet Med Assoc* 1996; 209: 582–588.
10. Driscoll, CA, Menotti-Raymond, M, Roca, AL, Hupe, K, Johnson, WE, Geffen, E. The Near Eastern origin of cat domestication. *Science* 2007; 317: 519–523.
11. Bradshaw, JWS. *The behaviour of the domestic cat*. Wallingford, UK, CAB International Publications, 1992.
12. Overall, KL. Normal feline behavior. In: *Clinical behavioral medicine for small animals*. St Louis, MO: Mosby, 1997, pp 45–76.
13. Rochlitz, I. Basic requirements for good behavioural health and welfare of cats. In: Horwitz, DF, Mills, D (eds). *BSAVA manual of canine and feline behavioural medicine*. Gloucester, UK: British Small Animal Veterinary Association, 2009, pp 35–48.
14. Rochlitz, I. Housing and welfare. In: Rochlitz (ed). *The welfare of cats*. Dordrecht, The Netherlands: Springer, 2005, pp 177–203.
15. Rand, JS, Kinnaird, E, Baglioni, A, Blackshaw, J, Priest, J. Acute stress hyperglycemia in cats is associated with struggling and increased concentrations of lactate and norepinephrine. *J Vet Intern Med* 2002; 16: 123–132.
16. Herron, ME, Buffington, CA. Feline focus: environmental enrichment for indoor cats. *Compend Contin Educ Vet* 2010; 32: E1–E5.
17. Griffin, B, Hume, KR. Recognition and management of stress in housed cats. In: August, JR ed. *Consultations in feline internal medicine*. Vol 5. St Louis. MO: Elsevier, 2006, pp 717–734.
18. Notari, L. Stress in veterinary behavioural medicine. In: Horwitz, DF, Mills, D (eds). *BSAVA manual of canine and feline behavioural medicine*. Gloucester, UK: British Small Animal Veterinary Association, 2009, pp 136–145.
19. Macdonald, DW, Yamaguchi, N, Kerby, G. Group-living in the domestic cat: its sociobiology and epidemiology. In: Turner, DC, Bateson, P (eds). *The domestic cat: the biology of its behaviour*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000, p 95.
20. Overall, KL. Recognizing and managing problem behavior in breeding catteries. In: August, JR (ed). *Consultations in feline internal medicine*. St Louis, MO: Saunders, 1997, pp 634–646.
21. Soennichsen, S, Chamove, AS. Responses of cats to petting by humans. *Anthrozoos* 2002; 15: 258–265
22. Neilson, JC. Top 10 cat behavior tips. *Vet Med* 2005; 100: 743–749.
23. Crowell-Davis, SL, Curtis, TM, Knowles, RJ. Social organization in the cat: a modern understanding. *J Feline Med Surg* 2004; 6: 19–28.
24. McMillan, FD. Development of a mental wellness program for animals. *J Am Vet Med Assoc* 2002; 220: 965–972.

25. Kronen, PW, Ludders, JW, Erb, HN, Moon, PF, Gleed, RD, Koski, S. A synthetic fraction of feline facial pheromones calms but does not reduce struggling in cats before venous catheterization. *Vet Anaesth Analg* 2006; 33: 258–265.
26. Griffith, CA, Steigerwald, ES, Buffington, CA. Effects of a synthetic facial pheromone on behavior of cats. *J Am Vet Med Assoc* 2000; 217: 1154–1156.
27. Pageat, P, Gaultier, E. Current research in canine and feline pheromones. *Vet Clin North Am Small Anim Pract* 2003; 33: 187–211.
28. Bowen, J, Heath, S. Part 2: Basic tools in behavioural medicine: an overview of feline social behaviour and communication. In: *Behavior problems in small animals, practical advice for the veterinary team*. Edinburgh, UK: Elsevier Health Sciences, 2005, pp 29–36.
29. Kry, K, Casey, R. The effect of hiding enrichment on stress levels and behaviour of domestic cats (*Felis sylvestris catus*) in a shelter setting and the implications for adoption potential. *Anim Welfare* 2007; 16: 375–383.
30. Gourkow, N . The emotional life of cats: a manual for improving the psychological well-being of shelter cats. British Columbia Society for the Prevention of Cruelty to Animals, Vancouver, Canada, 2004.
31. Hall, SL, Bradshaw, JWS. The influence of hunger on object play by adult domestic cats. *Appl Anim Behav Sci* 1998; 58: 143–150.
32. Fitzgerald, BM, Turner, DC. Hunting behaviour of domestic cats and their impact on prey populations. In: Turner, DC, Bateson, P (eds). *The domestic cat: the biology of its behaviour*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000, pp 152–175.
33. Clarke, DL, Wrigglesworth, D, Holmes, K, Hackett, R, Michel, K. Using environmental and feeding enrichment to facilitate feline weight loss. *J Anim Physiol Anim Nutr* 2005; 89: 427.
34. Heath, SE . Behaviour problems and welfare. In: Rochlitz, I (ed). *The welfare of cats*. Dordrecht, The Netherlands: Springer, 2005, pp 91–118.
35. Halls, SL, Bradshaw, JWS, Robinson, IH. Object play in adult domestic cats: the roles of habituation and disinhibition. *Appl Anim Behav Sci* 2001; 79: 263–271.
36. Karsh, EB, Turner, DC. The human–cat relationship. In: Turner, DC, Bateson, P (eds). *The domestic cat: the biology of its behaviour*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1988, pp 159–177.
37. McMillan, FD . Commentary: Development of a mental wellness program for animals. *J Am Vet Med Assoc* 2002; 220: 965–972.
38. McCune, A, McPherson, JA, Bradshaw, JWS. Avoiding problems: the importance of socialisation. In: Robinson, I (ed). *The Waltham book of human–animal interaction: benefits and responsibilities of pet ownership*. Oxford, UK: Pergamon/Elsevier Science Ltd, 1995.
39. Gourkow, N, Fraser, D. The effect of housing and handling practices on the welfare, behaviour and selection of domestic cats (*Felis sylvestris catus*) by adopters in an animal shelter. *Anim Welfare* 2006; 15: 371–377.

Diğer Kaynaklar

- Ellis, S . Environmental enrichment: practical strategies for improving animal welfare. J Feline Med Surg 2009; 11: 901–912.
- Herron, ME, Buffington, CA. Feline focus: environmental enrichment for indoor cats. Compend Contin Educ Vet 2010; 32: E1–E5.
- Rochlitz, I . Housing and welfare. In: Rochlitz, I (ed). The welfare of cats. Dordrecht, The Netherlands, Springer, 2005, pp 177–203.
- Rochlitz, I . Basic requirements for good behavioural health and welfare of cats. In: Horwitz, DF, Mills, D (eds). BSAVA manual of canine and feline behavioural medicine. Gloucester, UK: British Small Animal Veterinary Association, 2009, pp 35–48.
- Web sitesi: The Ohio State University College of Veterinary Medicine. The Indoor Pet Initiative. Şuradan ulaşılabilir: indoorpet.osu.edu/

Sorumluluk Reddi

Bu yayının orjinal İngilizce versiyonunun tam ve doğru bir çevirisi olması amaçlanmıştır. Yazarlar, editörler, topluluklar ve yayıncı hiçbir hata ve ihmal için hukuki sorumluluk kabul etmeyecektir. Yayıncı bu dökümanın içerdiği materyalle ilgili olarak açıkça ya da ima yoluyla herhangi bir garantide bulunmaz. Yayıncı bu makalenin çevirisi sırasında yapılan hiçbir hata için sorumluluk kabul etmez.

This publication is intended as a full and faithful translation of the original English language version. The authors, editors, societies and publisher will not accept any legal responsibility for any errors or omissions that may be made in this publication. The publisher makes no warranty, express or implied, with respect to the material contained herein. The publisher accepts no liability for any errors made during translation of this article.